

Chemical Materials Department

CLOSE

ОДНОЕЛЕКТРОННІ БАЗИСНІ НАБОРИ ДЛЯ НЕЕМПІРИЧНИХ (АВ ІНІТІО) РОЗРАХУНКІВ МОЛЕКУЛ

Іванов В. В.

Gaussian, GAMESS, DALTON, COLUMBUS, SAPT

Загальна класифікація методів квантової хімії

Напівемперичні методи (1000-10000 атомів)

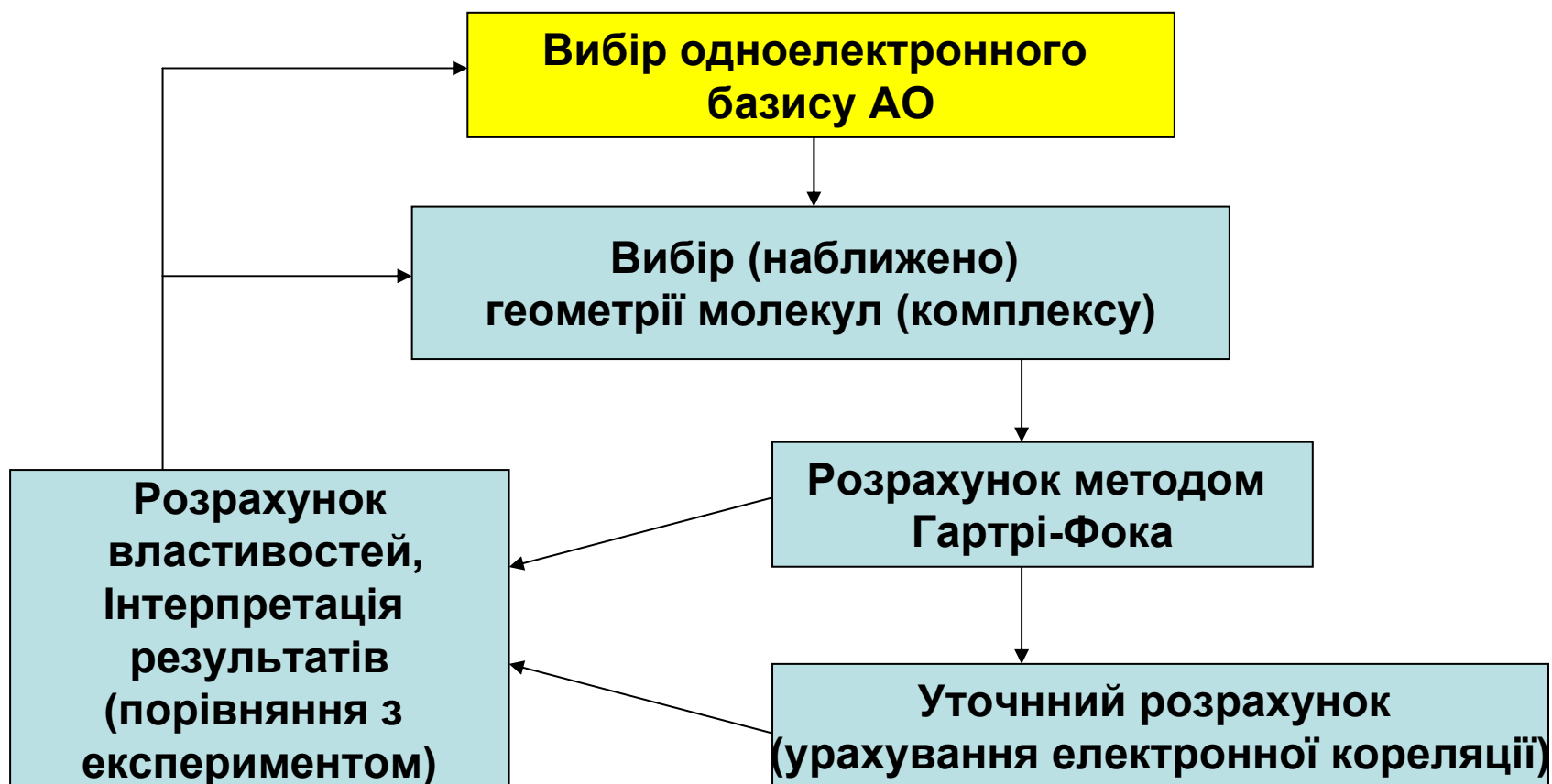
В напівемпіричних методах для набору тестових систем робиться підгонка параметрів під експериментальні данні

$$\text{Властивість} = F(P_1, P_2, P_3, \dots)$$

P_i – параметри моделі; **Властивість**: теплоти утворення, енергії спектральних переходів і т.д.

Неемпіричні (*ab initio* - із начал) методи
(на сьогоднішній день 100-500 атомів)

Типова схема квантовохімічного (*ab initio*) розрахунку

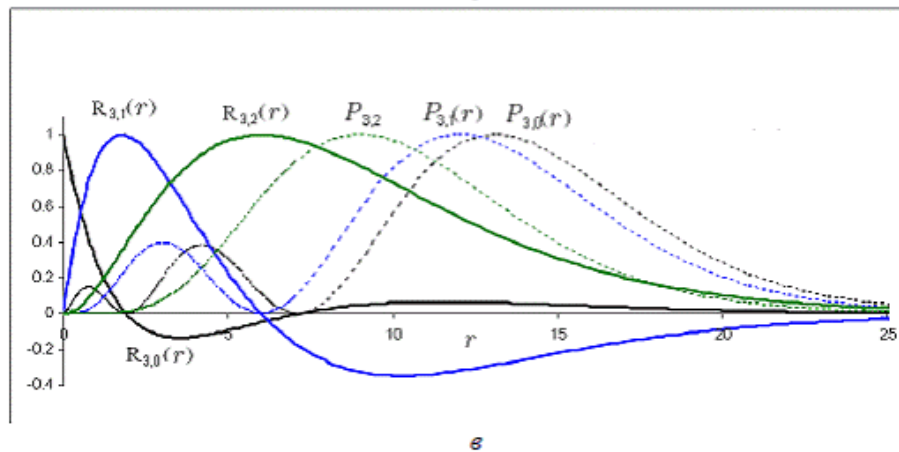
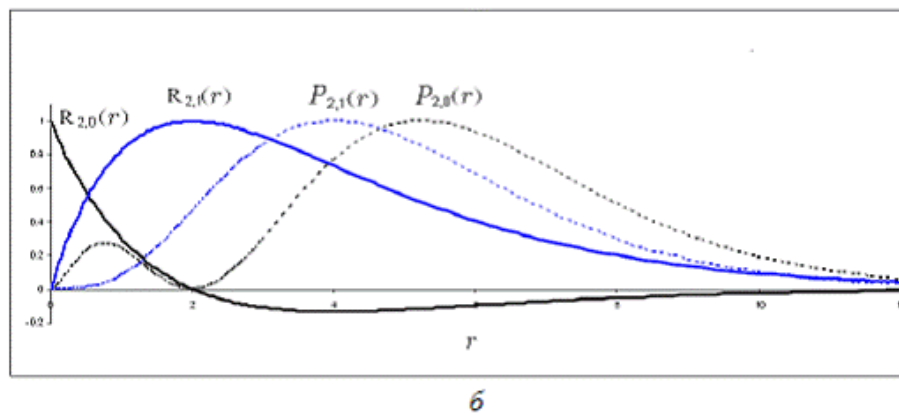
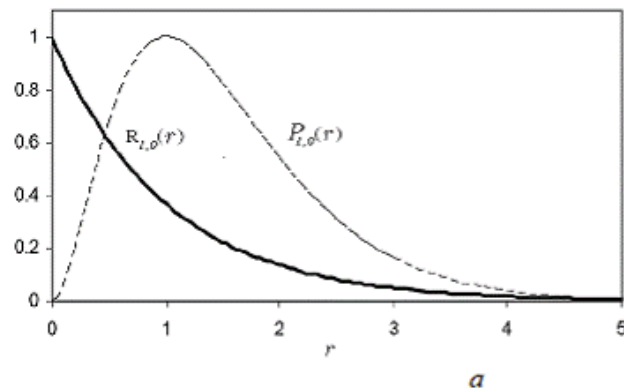
Slater Type Orbitals, STO

$$\chi_{n,m,l} = N r^{n-1} e^{-\alpha r} Y_{m,l}(\theta, \phi)$$

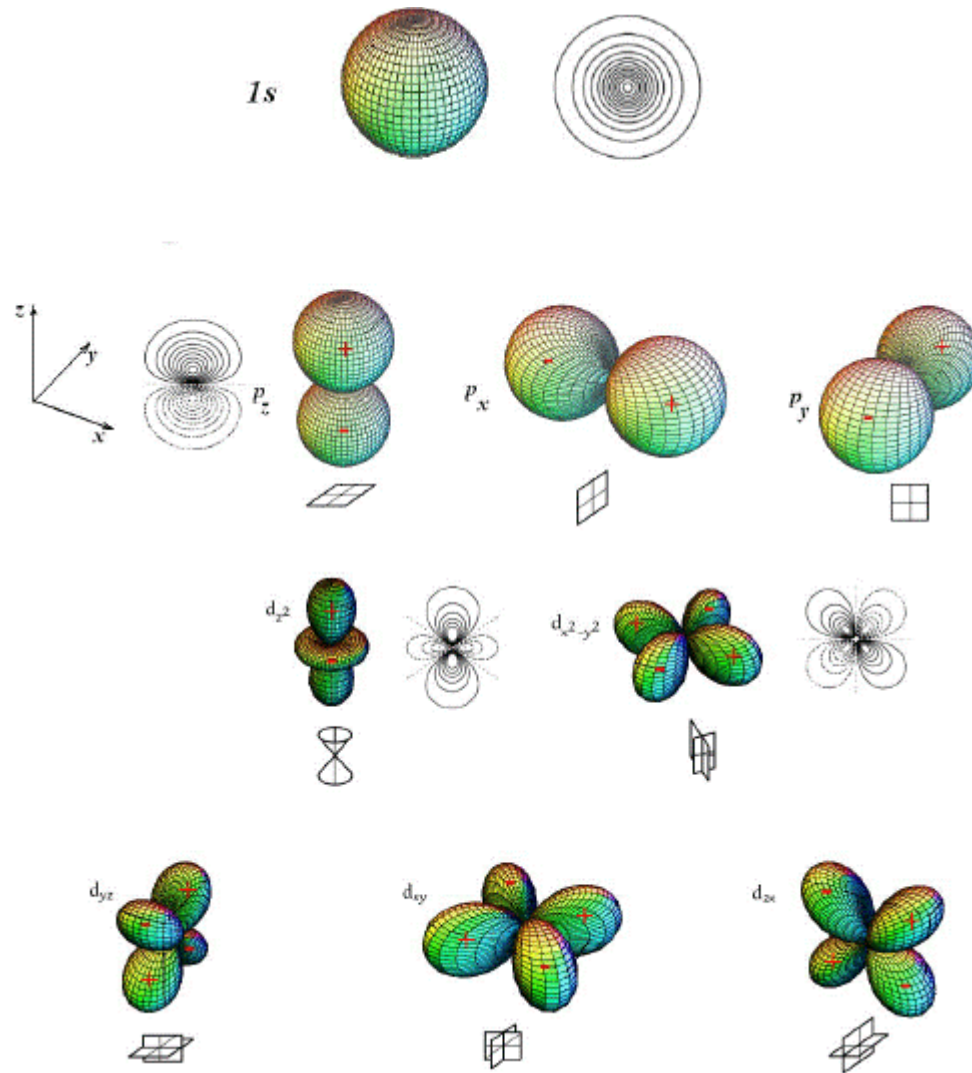
l и **m** — квантові числа орбітального моменту,
N — стала нормування,
r — відстань від електрона до ядра,
α — орбітальна експонента.

Radial Part of the wave function

$$e^{-\alpha r}$$

Spherical Harmonic $Y_{m,l}(\theta, \phi)$

22.03.2021

Superposition of functions

$$\varphi = \sum_{\mu} C_{\mu} \chi^{(\mu)}$$

C_{μ} α_{μ} Can be obtained by using variational methods

$$\min_{C_{\mu}, \alpha_{\mu}} E(C_{\mu}, \alpha_{\mu})$$

Slater Type Orbitals, STO

$$\chi_{n,m,l} = N r^{n-1} e^{-\alpha r} Y_{m,l}(\theta, \phi)$$

Cartesian STO

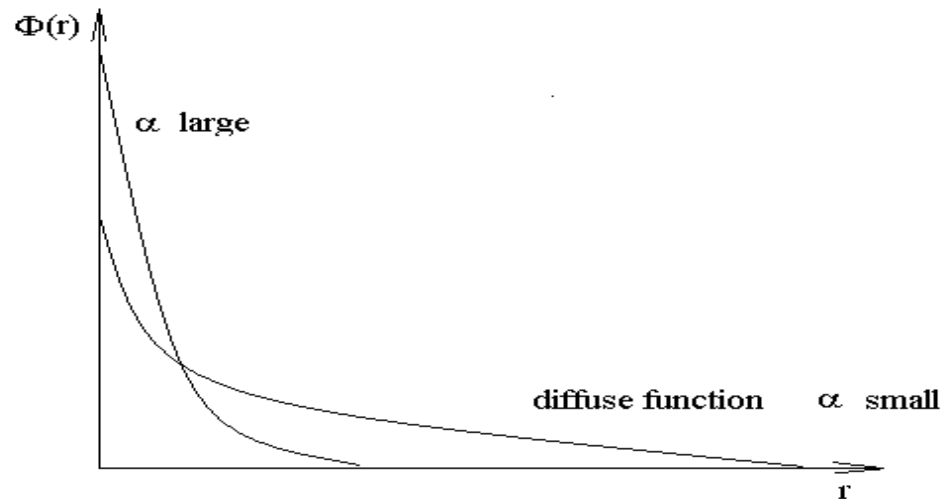
$$\Phi_{n,m,l}^{\text{STO}}(x, y, z) = N x^n y^m z^l e^{-\alpha r}$$

N – normalisation

n, m, l – quantum numbers of angular momentum

$$r^2 = x^2 + y^2 + z^2$$

$$L = n + m + l$$

Quantum Chemistry computational problem

$$H|\psi(123\dots N)\rangle = E|\psi(123\dots N)\rangle$$

$$|\psi(123\dots N)\rangle = \dots + \varphi_1(1)\varphi_2(2)\varphi_3(3)\dots\varphi_N(N) + \dots$$

$$H = \sum_{i=1}^N h(i) + \sum_{1 < i < j \leq N} g(ij)$$

$$|\varphi\rangle = \sum_i c_i |\phi_i^{\text{STO}}\rangle$$

Quantum Chemistry computational problem

$$H|\psi(123\dots N)\rangle = E|\psi(123\dots N)\rangle$$

$$\langle\psi(123\dots N)|H|\psi(123\dots N)\rangle = E\langle\psi(123\dots N)|\psi(123\dots N)\rangle$$

$$E = \frac{\langle\psi(123\dots N)|H|\psi(123\dots N)\rangle}{\langle\psi(123\dots N)|\psi(123\dots N)\rangle}$$

$$|\varphi\rangle = \sum c_i |\phi_i^{\text{STO}}\rangle$$

Two electron integrals

$$E = \sum^i \dots [\varphi_r \varphi_s | \varphi_t \varphi_u]$$

$$[\varphi_a \varphi_b | \varphi_c \varphi_d] = \int \frac{\varphi_a(1)\varphi_b(1)\varphi_c(2)\varphi_d(2)}{r_{12}} dv_1 dv_2$$

Gauss type AO (GTO)

$$\chi_{n,m,l} = N r^{n-1} e^{-\zeta r^2} Y_{m,l}(\theta, \phi)$$

Cartesian GTO

$$\Phi_{n,m,l}^{\text{GTO}}(x, y, z) = N x^n y^m z^l e^{-\zeta r^2}$$

N – normalisation   L = n + m + 1

L = 0   **(s-orbitals)**

$$e^{-\zeta r^2}$$

L = 1   **(p-orbitals)**

$$n = 1, m = 0, l = 0 \quad x e^{-\zeta r^2}$$

$$n = 1, m = 0, l = 0 \quad y e^{-\zeta r^2}$$

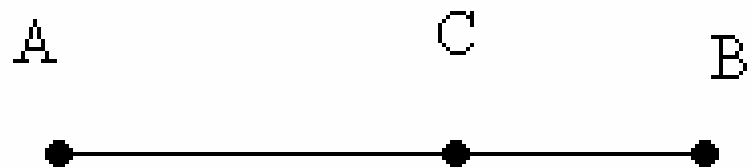
$$n = 0, m = 0, l = 1 \quad z e^{-\zeta r^2}$$

L = 2   **(d-orbitals)**

$$x^2 e^{-\zeta r^2} \quad y^2 e^{-\zeta r^2} \quad x y e^{-\zeta r^2}$$

$$x z e^{-\alpha r^2} \quad z^2 e^{-\zeta r^2} \quad y z e^{-\zeta r^2}$$

Main Theorem GTO

$$e^{-\zeta_A r_A^2} e^{-\zeta_B r_B^2} = P e^{-\zeta_C r_C^2}$$

$$P = e^{\frac{-\zeta_A \zeta_B}{\zeta_A + \zeta_B} R_{AB}^2} \quad \zeta_C = \zeta_A + \zeta_B$$

R_{AB} - Internuclear Distance between A and B atoms

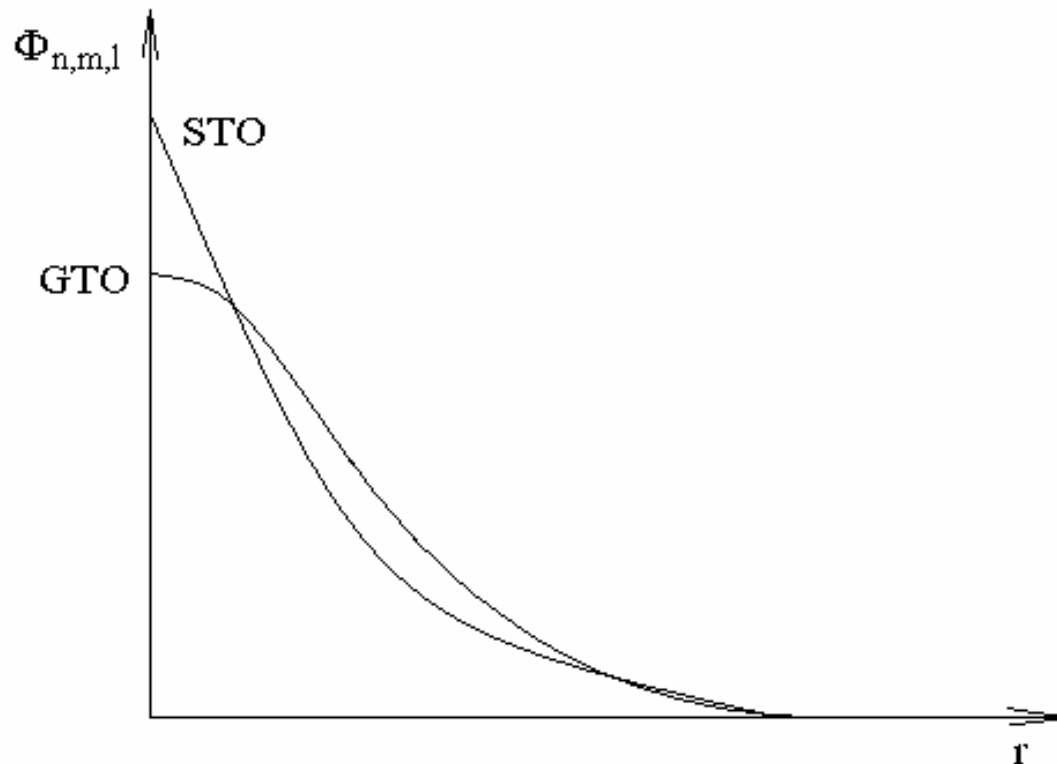
C coordinates:

$$x_C = \frac{\zeta_A x_A + \zeta_B x_B}{\zeta_A + \zeta_B} \quad y_C = \frac{\zeta_A y_A + \zeta_B y_B}{\zeta_A + \zeta_B} \quad z_C = \frac{\zeta_A z_A + \zeta_B z_B}{\zeta_A + \zeta_B}$$

Основний недолік GTO

$$e^{-\zeta r^2}$$

погана асимптотика при $r \rightarrow \infty$ $r \rightarrow 0$

GTO і STO функції.

$$\text{STO} \approx \sum_{i=1}^N C_i e^{-\zeta_i r^2}$$

$$e^{-\zeta_i r^2}$$

примітивні функції.
суперпозиція – набір
групованих (стиснутих або
контракованих).

C_i – коеф. контрактації.

cusp condition (cusp – острие, острый выступ, кончик).

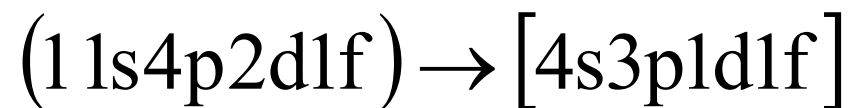
Як знайти *груповані* набори ?

1) Метод найменших квадратів:

$$J = \int_0^{\infty} \left(\text{STO} - \sum_i C_i e^{-\zeta_i r^2} \right)^2 dr$$

2) варіаційний принцип для електронної оболонки атомів.

Позначення для опису базису:

Попловські базиси.

Дж. Попл, нобелівський лауреат 1998 г.

(31/10/1925-15/03/2004)

Мінімальний базис, STO-nG, где n=3-6

Приклад: мінімальний базис для опису молекули **LiH**
включає 6 функцій

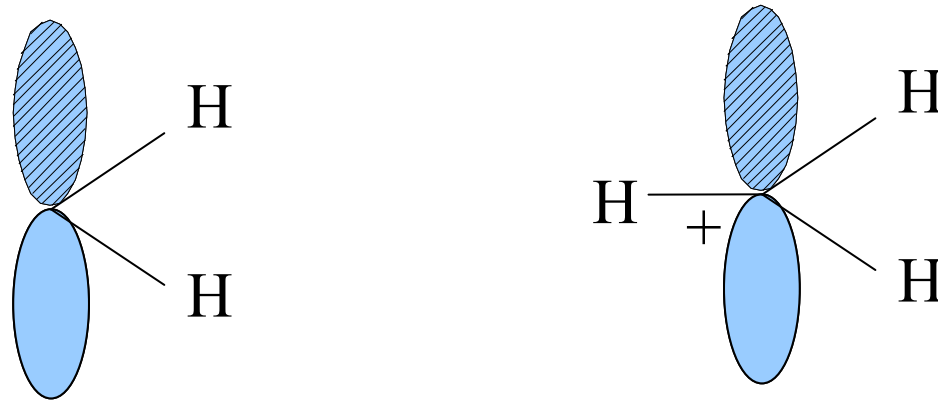
Для атома водню – 1s

Для атома літію – 1s, 2s, 2p_x, 2p_y, 2p_z

Молекулярні Орбіталі LiH в мінімальному базисі STO-nG

$$\varphi_{\text{LiH}} = c_1 \cdot 1s_{(\text{Li})} + c_2 \cdot 2s_{(\text{Li})} + c_3 \cdot 2p_{x(\text{Li})} + c_4 \cdot 2p_{y(\text{Li})} + c_5 \cdot 2p_{z(\text{Li})} + c_6 \cdot 1s_{(\text{H})}$$

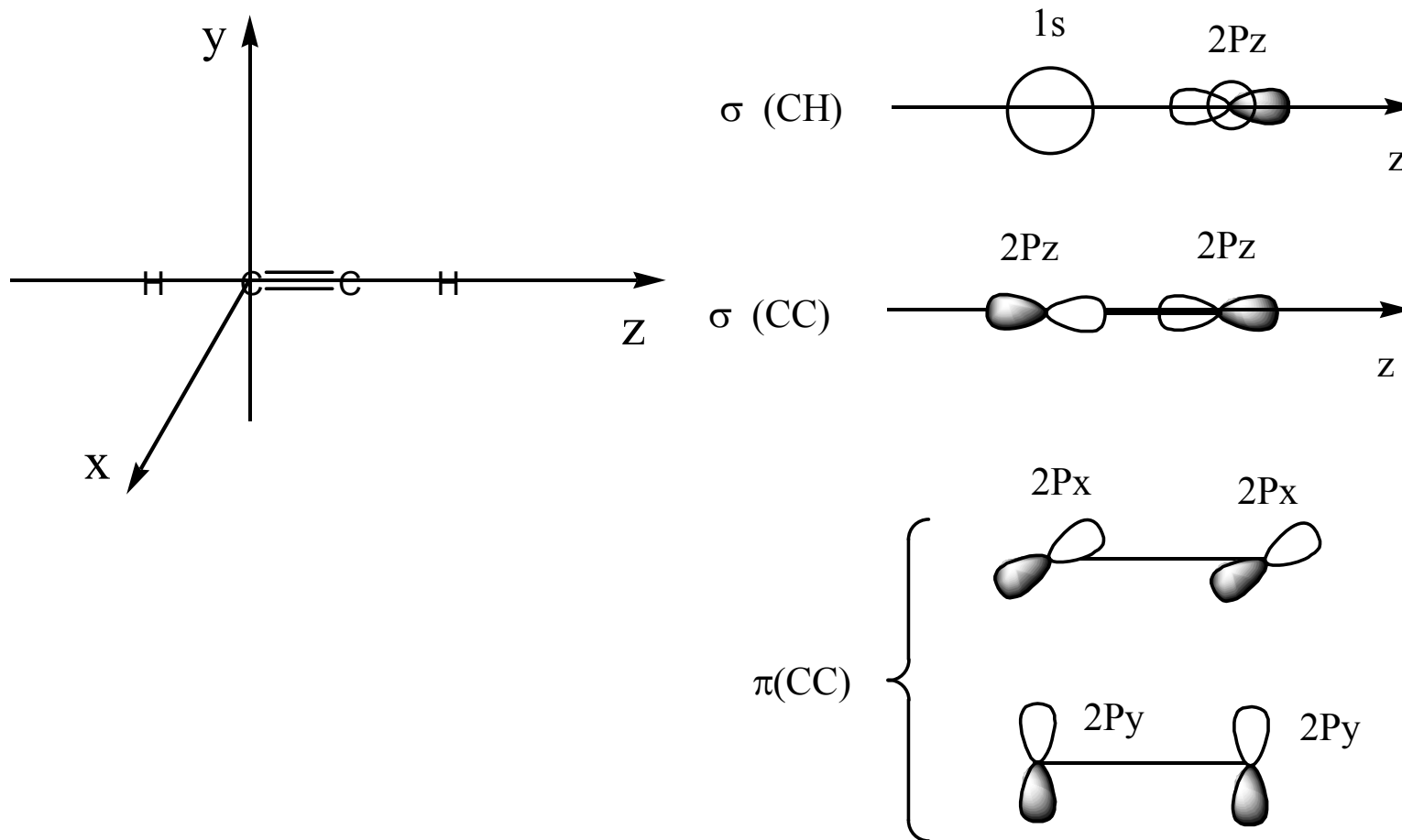
В мінімальному базисі відсутня можливість зміни розмірів орбіталей в залежності від будови молекули. Приклад: H_2O і іон H_3O^+ :

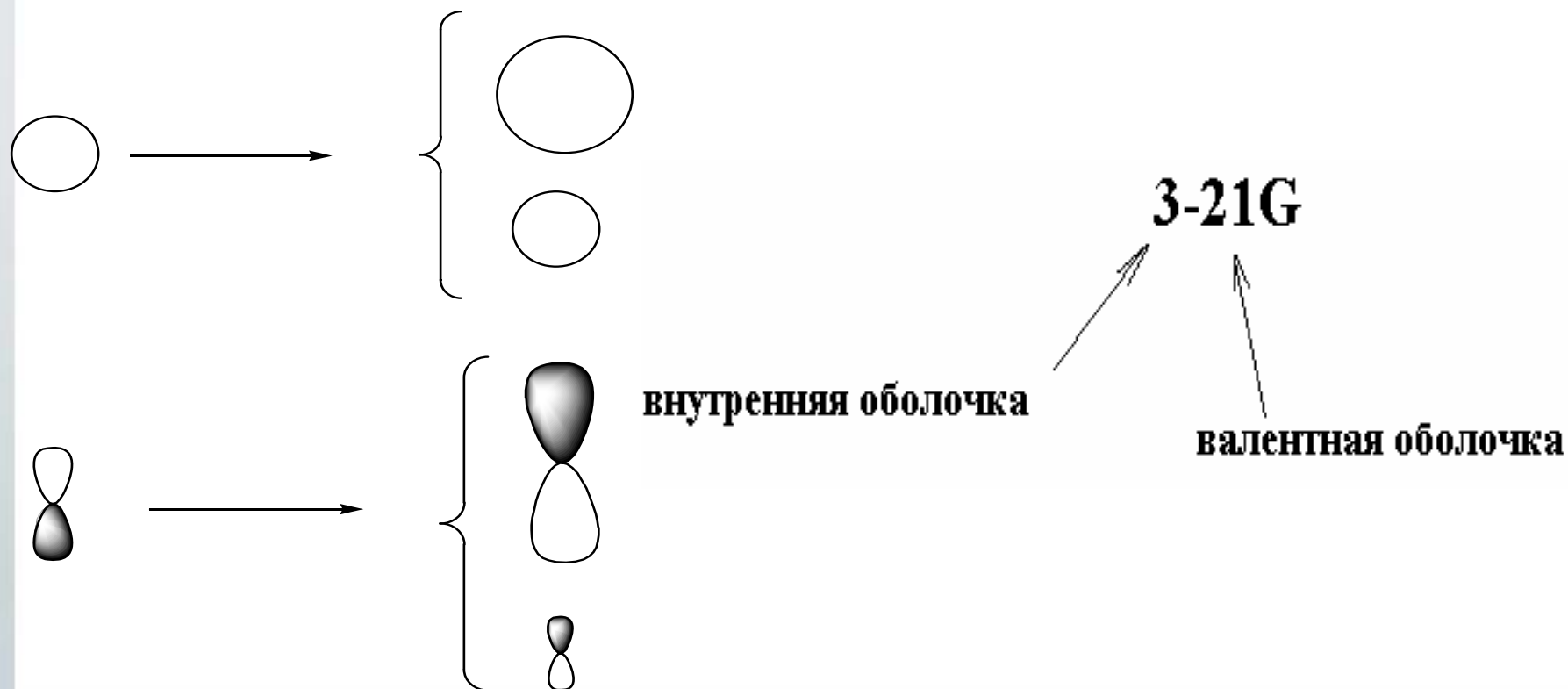
Розміри p-орбіталей однакові, але у H_3O^+ p-орбіталь повинна бути “прижата” до кисню !

Необхідність валентно-розщеплених базисів

Валентно-розщеплені (valence double zeta) базиси

4-21G, 3-21G – середня похибка в геометрії - 0.071 Å

6-31G похибка – 0.035 Å

Базис 6-31G для атома водню

$$\text{STO} \approx \sum_{i=1}^N C_i e^{-\zeta_i r^2} \quad (4s) \rightarrow [2s]$$

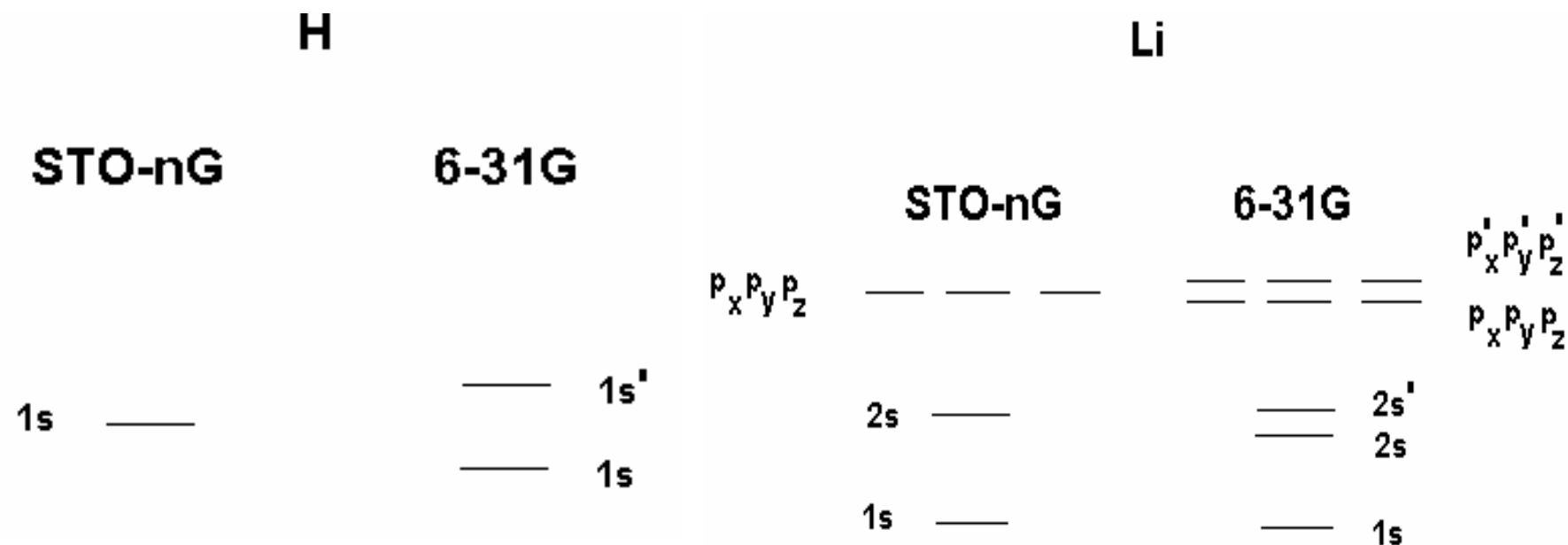
орбіталь	№	ζ_i	C_i
S	1	18.73113700	0.0334946000
	2	2.825393700	0.2347269500
	3	0.640121700	0.8137573300
S	1	0.161277800	1.0000000000

Базис 6-31G для атому літію

$$(10s, 4p) \rightarrow [3s, 2p] \quad \text{STO} \approx \sum_{i=1}^N C_i e^{-\zeta_i r^2}$$

орбіталь	№	ζ_i	C_i
S	1	642.41892	0.0021426
	2	96.798515	0.0162089
	3	22.091121	0.0773156
	4	6.2010703	0.2457860
	5	1.9351177	0.4701890
	6	0.6367358	0.3454708
S, P	1	2.3249184	-0.0350917
	2	0.6324306	-0.1912328
	3	0.0790534	1.0839878
S, P	1	0.0359620	1.0000000

Молекулярна орбіталь LiH в двічі валентно-розщепленому базисі (6-31G)

(базис 6-31G) – лінійна комбінація 11 базисних функцій

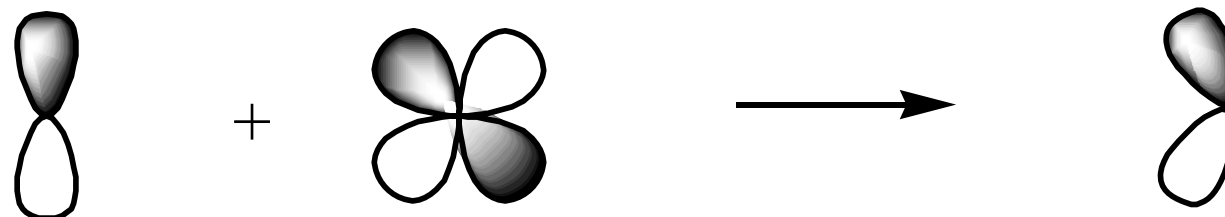
$$\begin{aligned} \varphi_{\text{LiH}} = & c_1 \cdot 1s_{(\text{Li})} + c_2 \cdot 2s_{(\text{Li})} + c_3 \cdot 2s'_{(\text{Li})} + c_4 \cdot 2p_{x(\text{Li})} + c_5 \cdot 2p_{y(\text{Li})} + c_6 \cdot 2p_{z(\text{Li})} \\ & + c_7 \cdot 2p'_{x(\text{Li})} + c_8 \cdot 2p'_{y(\text{Li})} + c_9 \cdot 2p'_{z(\text{Li})} + c_{10} \cdot 1s_{(\text{H})} + c_{11} \cdot 1s'_{(\text{H})} \end{aligned}$$

Базиси з тричі розщепленою валентною оболонкою (valence triple zeta). 6-311G.

Валентно-розщеплені базиси з поляризаційними орбіталями

Для “важких елементів” – d-орбіталі: 6-31G*, 6-311G* (або 6-31G(d) і 6-311G(d)).

Для водню - p-орбіталь. 6-31G**, 6-311G** (або 6-31G(p,d) і 6-311G(p,d)).

Валентно-розщеплені базиси з дифузними орбіталями.

(аніони, електронно-збуджені стани, розрахунки поляризованостей, міжмолекулярна взаємодія). Наприклад: 6-31+G, 6-311+G $\zeta_i = 0.1 - 0.01$

Дифузні s- і p-функції 6-31++G, 6-311++G Для 6-31+G

Похибки спорідненість до протону у аніона зменшується на 10-40 ккал/моль. Однак геометрія не покращується.

Базис Худзинаги–Данінга

double zeta: **DZ**, triple zeta: **TZ**.

Valence double zeta: **DZV**, Valence triple zeta: **TZV**.

Correlation consists **cc-pVXZ**, X=D,T,Q,5,6

aug-cc-pVXZ– додаткові поляризаційні функції (augmented)

cc-pCVXZ - для більш якісного опису взаємодії основних орбіталей з валентною оболонкою (tight functions. Al, Si,.....)

Базис	Примитив.	Контракт.	Поляриз.	aug	cc-pCVXZ
cc-pVDZ	(9s4p)	[3s2p]	[1d]	[1s1p1d]	[1s1p]
cc-pVTZ	(10s5p)	[4s3p]	[2d1f]	[1s1p1d1f]	[2s2p1d]
cc-pVQZ	(12s6p)	[5s4p]	[2d2f1g]	[1s1p1d1f1g]	[3s3p2d1f]

Гартри-Фоківська межа

Атомна система одиниць (Гартрі, 1928)

$$\hbar = 1, m_e = 1, e = 1$$

**1 а.у. (енергія) = 1 hartree = 2625.5 kJ/mol = 627.5 kcal/mol
= 27.21138 eV = 219474.6 cm⁻¹.**

1 а.у. (відстань) = 0.529177 Å

(середня відстань від електрону до ядра в атомі водню)

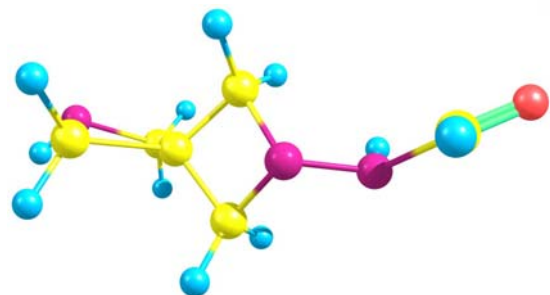
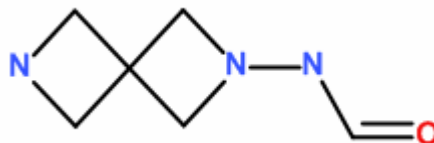
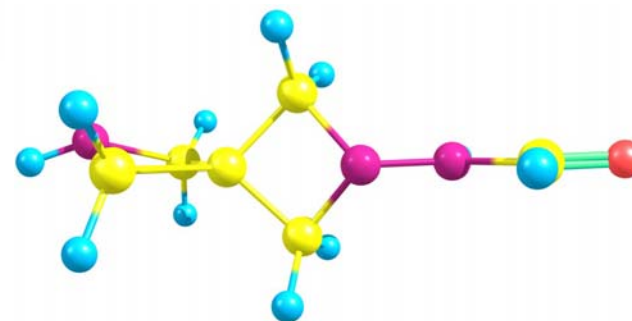
HF/6-31G E(H₂O) = -75.985359 а.у.

online Physical Values Converter:

http://www-chemo.univer.kharkov.ua/ivanov/energy_converter.html

Базис	$\angle$ НОН	R_{OH}	$\mu(D)$	E(a.u.)
STO-3G	100.0	0.989	1.709	-74.965901
STO-6G	100.0	0.986	1.754	-75.681200
6-31G	111.5	0.950	2.501	-75.985359
6-31G(d)	105.5	0.947	2.199	-76.010747
6-31G(p,d)	106.0	0.943	2.148	-76.023615
6-31++G(p,d)	107.1	0.943	2.227	-76.031309
6-311G	111.9	0.945	2.488	-76.010955
6-311G(p,d)	105.5	0.941	2.139	-76.047092
6-31G++(p,d)	106.2	0.941	2.196	-76.053446
6-311G++(3p,3d,f)	106.3	0.940	1.968	-76.059488
Эксперимент	104.5	0.957	1.833	ХФ межа -76.066

N-(2,6-diazaspiro[3.3]heptan-2-yl)formamide**STO-3G****6-31G****6-31G(d,p)**

Дипольний момент CO

STO-1G	6-31G	6-311G	6-311G(3d)	6-311+G(3d,1f)	C-O⁺
+0.730	-0.573	-0.477	-0.080	-0.147	+0.112

Гармонічні частоти (см⁻¹). Вода. (в скобках – абс. Похибка відносно експ.)

базис	Валентн. (асим.)	Валентн. (сим.)	Деформац.
STO-6G	4351.4(596)	4101.5(445)	2161.5(568)
6-31G	4145.4(390)	3988.5(332)	1736.9(143)
6-311G	4172.1(416)	4016.6(360)	1737.0(149)
6-311G**	4225.1(469)	4153.9(497)	1782.4(188)
Експ.	3755.8	3656.7	1594

Інтернет ресурси (Базиси)

<https://bse.pnl.gov/bse/portal>

<http://www.emsl.pnl.gov/forms/basisform-orig.html>

<http://www.re3data.org/repository/r3d100011165>

To be continued

«Z-матриця»